

Teine rahvusvaheline teoreetilise, matemaatilise ja rakendusliku keeleteaduse alane olümpiaad

Venemaa, Moskva, 2.-6. august 2004

Individuaalse võistluse ülesanded

Ülesannete autorid: P. A. Zubkov (№1), B. L. Iomdin, L. L. Iomdin (№2), S. A. Burlak, I. B. Itkin (№3), I. A. Deržanski (№4), B. L. Iomdin (№5).

Ülesannete toimetamine: A. S. Berditševski, I. A. Deržanski, K. A. Giljarova, B. L. Iomdin (vastutav toimetaja), E. V. Muravenko, M. L. Rubinštein.

Eesti keelde tõlkis: M. Pentus.

Ülesanne 1 (20 punkti)

On antud laused kajapo¹ keeles (ladina transkriptsioonis) ja nende tõlked eesti keelde:

atoro kêt	Sa ei tantsi.
ba mẽ mẽ anhê	Me ehime teid.
ba rê	Ma ujun.
ga iku	Sa õgid mind.
ga mẽ to	Te tantsite.
ije mẽ akuru kêt	Ma ei õgi teid.
mẽ aje inhêrê kêt	Te ei ehi mind.
mẽ irêrê kêt	Me ei uju.

Küsimus 1. Tõlkige eesti keelde; kui arvate, et mõnel juhul on mitu tõlkevarianti, andke kõik variandid:

aje ikuru kêt
ba mẽ aku
irêrê kêt

Küsimus 2. Tõlkige kajapo keelde:

Te ei õgi meid.
Me ei ehi teid.
Me tantsime.
Ma õgin sind.

Märkus. *ẽ* ja *ê* on kajapo keele erilised täishäälikud.

¹ *Kajapo* keel on indiaani keel (*že* keelkond). Seda keelt räägivad umbes 4000 inimest Brasiilia.

Ülesanne 2 (20 punkti)

Infoagentuuri Swift News (Kiired Uudised) regulaarselt saabub suur hulk materjali inglise keeles. Operatiivsuse tarvis tõlgib infoagentuuri tõlkija kõigepealt artiklite pealkirjad ja seejärel – valikuliselt – artiklid ise. Vahetevahel on sellise töömeetodi tagajärjeks, et pealkirjade tõlge osutub artiklite sisule mittevastavaks. On teada, et see juhtus kolmega allpooltoodud artiklitepealkirjadest.

1. Budget Cut Threatens Railway Modernization Project Funding.	1. Eelarve kahandamine ohustab raudteede moderniseerimise projekti finantseerimist.
2. Cold Winter Threatens Start of Shipping Season in Small Lakes.	2. Külmal talvel seab ohtu navigatsiooni alguse Väikestel Järvedel.
3. Insanitariness in Brobdingnag Threatens Cholera Outbreak.	3. Antisanitaarne olukord Brobdingnagis ähvardab koolera puhanguga.
4. New Crisis in Blefuscu Threatens Collapse of Peace Talks.	4. Uus kriis Blefuscus ähvardab rahuläbirääkimiste nurjumisega.
5. Password Leak From Megasoft Threatens Mass Piracy.	5. Paroolide leke firmast Megasoft võib esile kutsuda massilise piraatluse.
6. Population Crisis in Lilliput Threatens Tax Reform.	6. Demograafiline kriis Lilliputtide Maal seab ohtu maksureformi.
7. Sudden Weather Change Threatens Arrival of Reinforcements to Besieged City.	7. Äkiline ilmamuutus ähvardab abivägede saabumisega sissepiiratud linna.
8. Suspension of Talks Threatens Peace Process in Lilliput and Blefuscu.	8. Läbirääkimiste katkemine ohustab rahuprotsessi Lilliputtide Maal ja Blefuscus.
9. Unexpected Event in Country of Houyhnhnms Threatens Early Elections.	9. Ootamatu sündmus Houyhnhnmide Maal võib esile kutsuda ennetähtaegsed valimised.
10. Terrorist Activity Threatens Public Security.	10. Terroristlik tegevus ohustab ühiskondlikku julgeolekut.
11. Global Cooling Threatens Food Shortages.	11. Globaalne jahenemine ähvardab toidupuudusega.

Küsimus. Osutage, milliste pealkirjade tõlked ei vastanud artiklite sisule, ja andke vajalikud tõlked. Seletage oma lahendust.

Märkus. Inglise keele valdamine EI OLE ülesande lahendamiseks VAJALIK. Lilliputtide Maa, Blefuscu, Brobdingnag ja Houyhnhnmide Maa on väljamõeldud maad, mida oma teostes kirjeldas inglise kirjanik Jonathan Swift (1667-1745).

Ülesanne 3 (20 punkti)

On antud neliteist ladinakeelset sõna koos tõlgetega eesti keelde:

barba "habe"	vidua "lesknaine"
dīvidit "jagab"	mordāx "hammustav"
fūmus "suits"	glabra "karvadeta"
fracēs "sade"	falx "sirp"
fovēre "soojendama"	rubrīca "punane värv"
mandere "närima"	mediocris "mõõdukas"
verbum "sõna"	fingo "voolin"

Teadlaste arvates kõik need sõnad, välja arvatud üks, sisaldasid vanasti häälikut *dh* (aspiratsiooniga hääldatud *d*). Hiljem asendus *dh* teiste häälikutega.

Samuti on antud neli ingliskeelset sõna, mis on suguluses nelja ülaltoodud ladinakeelse sõnaga:

beard "habe"	word "sõna"
widow "lesknaine"	red "punane"

Küsimus 1. Osutage ülesande andmetes see ladinakeelne sõna, milles ei olnud häälikut *dh*. Seletage oma lahendust.

Küsimus 2. On antud veel kuus ladinakeelset sõna:

brevis "lühike"	gurdus "rumal"
frīgus "külm"	unda "laine"
combrētum "pilliroog"	dēbeo "võlgnen"

Milliste siintoodud sõnade kohta võib kindlalt väita, et minevikus nad ei sisaldanud häälikut *dh*? Miks?

Märkus. Tähte *x* loetakse *ks*; kriips vokaali kohal tähistab selle pikkust.

Ülesanne 4 (20 punkti)

On antud sõnad lakota keeles² (ladina transkriptsioonis):

kīža	on kuulda ühetoonilist kõrget heli
žata	see (näiteks tee) hargneb kaheks
šuža	see on kõvasti vigastatud
γi	see on pruun
m ⁱ niža	see on kõveraks paindunud, kuid võib sirgeks painutada
g ^e leza	see on joonitud:
nuγa	see on kõva ja liikumatu (näiteks puukäsn)
m ⁱ niγa	see on lömmis, pöördumatult kägaras
zi	see on kollane
šli	välja voolab paks vedelik
kīža	on kuulda sillerdavat kõrget heli (näiteks trillerit)
g ^e leγa	see on vöödiline: ■■■

Küsimus 1. Määrake kindlaks kõigi järgnevate sõnade vasted segiaetud järjekorras toodud tõlgete seast:

k'eγa, k'eza, p^hešniža, suza, xuγa

see sädeleb, see on murdunud, pealispind on maha kistud,
see on kergelt vigastatud, pealispind on kriimustatud

Küsimus 2. Tõlkige lakota keelde:

välja voolab vesine vedelik
see on pehme ja väga liikuv (näiteks üles paistetanud nääre)
see lõõskab
see on elastne ja liikuv (näiteks kõhr)
see jaguneb mitmeks haruks

Küsimus 3. Seletege, mida tähendab sõna ži.

Märkus. Tähte *x* loetakse umbes nagu eesti keele tähte *h*; tähte *γ* nagu tähe *h* helilist vastet; tähti *š* ja *ž* loetakse umbes nagu eesti keele tähti *š* ja *ž*. Tähed *k'* ja *p^h* tähistavad lakota keele erilisi kaashäälikuid ning tähed *ĩ*, *i*, *e* tähistavad lakota keele erilisi täishäälikuid.

² Lakota keel on indiaani keel (*siiu* keelkond). Seda keelt räägivad umbes 6000 inimest Ameerika Ühendriikides ja Kanadas.

Ülesanne 5 (20 punkti)

On antud tšuvaši³ tegusõnade (ladina transkriptsioonis) ja nende tõlgete tabel. Tabelis on lüngad.

aman	sandistuma	amant	sandistama
aptra	piinlema		piinama
avăn	painduma	av	painutama
çět	kaduma	çêter	kaotama
çit	kohale jõudma		kohale viima
čühen		čühe	loputama
hupăn			sulgema
hurăn	asetsema	hur	panema
kaç	üle sõitma		üle vedama
kāvakar	sinine olema	kāvakart	siniseks tegema
kuç	teisale elama asuma	kuçar	teisale elama panema
puçtarăn	kogunema	puçtar	kokku koguma
šăn		šânt	külmutama
taptan	tallatud olema	tapta	tallama
tupăn	leitud olema	tup	leidma
uçăn	avanema	uç	avama
ük		üker	pillama
vaska	ruttama	vaskat	tagant kiirustama
varalan	määrduma	varala	määrima
vëre	keema	vëret	keetma
vëren	õppima	vërent	õpetama
vitën	kattuma	vit	katma
	sisenema	kërt	
	peituma	pytar	peitma

Küsimus. Täitke lüngad. Kui mõnel juhul ei ole võimalik üheselt taastada tšuvaškeelset vormi, märkige see ära. Seletage oma lahendust.

Märkus. *ă* loetakse nagu lühike *a*, *ě* nagu lühike *e*, *ü* umbes nagu *ü* eesti sõnas *tüll*, *y* umbes nagu *õ* eesti sõnas *õgi*, *ç* – umbes nagu palataliseeritud *s*, *č* umbes nagu *tš*, *š* umbes nagu *š*.

³ *Tšuvaši* keel kuulub türgi-tatari keelte hulka. Seda keelt räägivad umbes 1,5 miljonit inimest Tšuvašimaal ja mõnedes teistes Vene Föderatsiooni piirkondades.